

בס"ד, עש"ק, פש' "יתרו" לסדר "שונאי בצע", תשפ"ד

"מיסי זכות"

הרוחות סערו – מדוע יש משוא פנים לעשירים ?

בישיבה חשאית אמרו נציגי העשירים, שמנהג זה הונהג במקרה בו יש עשיר אחד בעיר שמשלם מס גבוה, השלטונות ישימו לב לעושרו ויבוא לו היזק ולכן העריכו אותה בשומא נמוכה יותר (עיין שו"ת רבי חיים בן עטר סימן קכ"ז¹). אולם טענה זו נדחתה על ידי הציבור באומרם שכאן שלא מדובר בעשיר בודד אלא בעשירים רבים ובכלל לא ראינו מי שהוזק, פנקס משלמי המיסים אינו גלוי לכל ואם רוצים להתנכל לעשירים לא זקוקים לרישומי המיסים (תקנות חכמי פאס, עמ' תיד ועי"ש עמ' תשס"ז). היה מי 'שלחש' שכדאי לבוא לקראת העשירים ולא להטיל עליהם 'מס מלא' כיון שאם יטילו עליהם מס מלא, יש להם 'קשרים' ויפנו ל'בן המלך' וישלם מה שישלם, והלה יוציא אותו מכלל חייבי המיסים של הקהילה (ע"פ שו"ת ר"י בן עטר קכ"ז).

לאחר חיפוש במסמכי הקהילה התברר שהמנהג המדובר זכה לגיבוי של חכם הקהילה שפנו אליו בענין, ולא רק זאת לאחר שהיה מי שערער על הכרעתו ורצו רבים לפנות לחכם אחר, נאסר עליהם כיון שמעיקרא קיבלו עליהם כל הצדדים את אותו חכם ואין אחר ההסכמה - כלום (עיין שו"ת שפת הים לרבי רפאל יצחק מאיו סימן ז'-ח').

מפנה בלתי צפוי ! העשירים פנו ואמרו שהם רוצים לשלם מס כפי עושרם, לדבריהם הם דנו בינם ובין עצמם והגיעו למסקנה שזו זכות גדולה לסייע לציבור ולהקל מהציבור את נטל המס ! אשרינו !

מקובל שאף מי שהוא עשיר גדול, הערכת המס שלו לצורך המיסוי, איננה לפי כל ההון שלו אלא לעולם לא יתן כי אם מהון של 'מאה לבנים' ואחר כמה שנים הועלה הסך ל'רז"ל לבנים' אפילו יש לו כפלי כפלים (משא חיים [הגר"ח פאלא'גין] מערכת ע' אות מ"ג, וע"ע דברי ריבות קל"ט, תשובות ופסקים לרבי יהודה בן עטר קכ"ז-קכ"ט).

ועתה קמו כמה מאנשי המקום וצעקו "וכל כך למה" ? והרי גמרא מפורשת היא: "בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן, שהן גובין לפי נפשות גובין או דילמא לפי שבח ממון גובין ? אמר ליה לפי ממון גובין, ואלעזר בני קבע בה מסמרות" (ב"ב דף ז:). ומנהג העיר הינו מנהג גרוע ואינו הגון שאין לסמוך עליו (עיין תוס' ב"ב ב. ד"ה "בגויל" ואמנם עיין). וה'עשירים' סידרו לעצמם פטור – ולמה נסכול ?

בא כוחם של העשירים ציטט מדברי בעל תרומת הדשן (סימן שמ"ב) ביחס למיסים: "יראה דהני מילי תלי טפי במנהג ממאי דתלי בדת תורה... דרוב ענייני מסים תלויים במנהג".

הציבור לא קיבל את דבריו: "כל זה אם מדובר במנהג הגיוני, אבל כאן מדובר בעיוות וחוסר צדק" ?

בא כח העשירים הסביר (ע"פ תה"ד שמ"ב) שבענייני מיסים הולכים אחר המנהג בכל מקרה (אפילו מנהג שטות) שכל שינוי מנהג יביא למריבה...

¹ ובסימן קכ"ח כתב שאכן יורידו את הערכת ההון שלו עבור הפנקס והמלך, אבל הוא ישלים את

¹ ובסימן קכ"ח כתב שאכן יורידו את הערכת ההון שלו עבור הפנקס והמלך, אבל הוא ישלים את